

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 9 Slúžiť a zachrániť

Nedeľa: Hospodinov služobník - národ

(Iz 41,8-14 SEkP) ⁸Ty však, Izrael, môj služobník, Jákob, ktorého som si vyvolil, potomstvo Abraháma, môjho miláčika, ⁹ktorého som priviedol z končín zeme, teba som povolal z najvzdialenejších končín a povedal som ti: Ty si môj služobník, teba som si vyvolil a nezavrhol. ¹⁰Neboj sa, veď som s tebou, neobzeraj sa, veď ja som tvoj Boh, posilním ťa a určite ti pomôžem, veď ťa podopieram spravodlivou pravicom. ¹¹Hľa, zahanbia sa a na posmech vyjdú všetci, čo sa zlostia na teba a v ničotu sa obrátia a zahynú tí, čo majú s tebou spor. ¹²Budeš ich hľadať, ale nenájdeš tých, čo sa s tebou hádajú, v ničotu a márnosť sa premenia tí, čo broja proti tebe. ¹³Ja som Hospodin, tvoj Boh, ktorý ťa drží za pravicu a hovorí ti: Neboj sa, ja ti pomáham. ¹⁴Neboj sa, červík Jákob, chrobáček Izrael! Ja ti pomáham - znie výrok Hospodina - tvoj vykupiteľ je Svätý Izraela.

Náš text je súčasťou širšej pasáže, ktorá siaha od prvého až po dvadsiaty verš štyridsiatej prvej kapitoly Izaiáša. Celá táto pasáž má koncentrickú (chiasrickú) štruktúru, pričom jej stredobod je 8. a 9. verš.¹ Práve v týchto veršoch sa nachádza najdôležitejší Hospodinov výrok tejto pasáže.

v. 8: Ebedské piesne (tj. piesne o Hospodinovom služobníkovi) v Izaiášovi zvykneme na základe evanjeliovkej zvesti prisudzovať k Ježišovi Kristovi, ktorého stotožňujeme s Hospodinovým služobníkom. V ôsmom verši však máme jasne ukázané, že týmto služobníkom je Izraelský ľud. Mená Izrael a Jákob nás odkazujú k Izákovmu synovi, ktorý pri svojom narodení dostal meno Jákob, pretože držal svojho brata Ezava za päť (Gn 25,24-26). Toto meno znamená "Zachycujúci päť / Podrážajúci nohy"². Nové meno Izrael získal tento patriarcha od Hospodina, po tom, ako s ním zápasil pri potoku Jabok a znamená "Bojuje Boh"³ (Gn 32,23-33). Hospodin si "vyvolil kriváka, z ktorého urobil iného človeka, svojho služobníka. [...] Táto Božia náklonnosť je daná ako Božím vzťahom s Abrahámom, tak aj úlohou Izraela ako služobníka. [...] Izrael je Božím služobníkom naveky napriek tým, ktorí si to neprajú."⁴ To, že sme vstúpili do tzv. novozmluvného obdobia, nič nemení na tom, že Izraelský národ je stále Hospodinovým služobníkom.

Ďalšou historickou a pre Boží ľud mimoriadne dôležitou postavou, ktorá je tu spomenutá vedľa Jákoaba je Abrahám.

Abrahám je Bohu známy tým, že ho miluje. Izaiášov text nekladie dôraz na význam slova "milovať" (však definovať lásku aj tak nie je možné), ale na dôsledky tohto úzkeho vzťahu. Ako

¹ Vid' štruktúru v: WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Issaiah 34-66*. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 720 s. ISBN 978-0-310-58852-8. str. 214.

² HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9. str. 233.

³ HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. str. 245.

⁴ BENEŠ, Jiří. *Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. Praha: Návrat domů, 2012. 431 s. ISBN 978-80-7255-280-1. str. 159.

by táto láska k Bohu Abraháma prežila, Boha poznamenala (nezabudol naň) a ešte vytvorila Božiemu ľudu u Boha priestor. Jeden, ktorý miluje, má vplyv na vzťah Boha k mnohým ďalším ľuďom v ďalších generáciách. Láska má obrovskú silu a následky.⁵

v. 9: Tento verš charakterizuje Izrael ako ľud povolaný z najvzdialenejších končín zeme. Nie je tu však myslený exodus z Egypta. "Dôraz sa tu kladie na Boží vzťah k Izraelu, ktorí spočívajú v rozptýlení sa v 'pohraničí' a jeho 'vzdialených kútoch', práve na tých miestach, z ktorých bol Abrahám povolaný a v ktorých získal silu a vieru na svoju cestu do Kanaánu. Tento nový ľud, Židia diaspory, je 'nazývaný' 'vyvolený', aby bol služobníkom Hospodinovým."⁶ Status Hospodinovho služobníka, je novým účelom pre Boží ľud, ktorý sa navrátil z babylonského exilu. Adresátom celého tohto textu (Iz 41,8-14) je Izrael v čase ukončenia exilu.

v. 10: To však neznamená, že zaslúbenia, ktoré tu máme obsiahnuté nemôžeme v dnešnej dobe vzťahovať na seba. Nárokovanie týchto zaslúbení však nevyplýva z toho, že sme nový "duchovný Izrael". BENEŠ si všimá súvislosť s Kristovým zaslúbením, ktoré zanechal svojim učeníkom pri jeho "veľkom povolaní" (Mt 28,20):

Hospodinovo zaslúbenie "som s tebou" (porov. Iz 43,5) je ohlasom mena "Immanuel", tzn. "s nami Boh" z Iz 7,14. [...] Synonymom k tvrdeniu "ja som s tebou" je "ja som tvoj Boh". Boh je s nami tak, že nám dodáva odvahu a podopiera nás. [...] Môžeme z týchto slov prijímať uistenie o Božej blízkosti práve kvôli tomu, čo povedal svojim učeníkom Ježiš po vzkriesení. Ježiš opakuje Hospodinove slová, alebo presnejšie: Skrze Ježiša sám Hospodin opakuje a tým pripomína svoje vlastné slová zaznamenané v Izaiášovi. Ježiš nám prisľubuje trvalú prítomnosť. V ňom sa Boh, ktorý je s nami, účastní nášho života.⁷

vv. 11-12: Týmito veršami Hospodin svojmu ľudu pripomína, ako dopadli ich nepriatelia v minulosti. Do tohto zoznamu: "Midjánci, Aramejci a Asýrčania" sa teraz pridáva práve "Babylon"⁸.

vv. 13-14: V týchto veršoch zaznieva uistenie Božiemu ľudu, ktoré je určené do nových časov, kedy majú opäť osídliť zaslúbenú zem a obnoviť to, čo bolo zničené. V oboch týchto veršoch je zdôraznené, aby sa nebáli. Dôvodom ich bezpečia je Prítomnosť Hospodina. On je garantom ich bezpečia, on je ten, ktorý aktívne pomáha. Zasahuje do dejín svojho vyvoleného ľudu.

Výraz "červík" zdôrazňuje zanedbateľnosť tohto ľudu v celosvetovom ponímaní, no nie je to negatívna formulácia, ale práve naopak. Uisťuje Izrael, že nech by sa cítili akokoľvek zanedbateľní, Hospodin mu predsa len pomôže, ako to urobil už mnohokrát predtým.

⁵ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova prorockví pro každodenní zamyšlení*. str. 161.

⁶ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Issaiah 34-66*. str. 217.

⁷ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova prorockví pro každodenní zamyšlení*. str. 162.

⁸ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Issaiah 34-66*. str. 218.

Pondelok: Hospodinov služobník - nemenovaný jednotlivec

(Iz 42,1-7 SEkP) ¹*Hľa, môj služobník, podporujem ho, môj vyvolený, ktorého som si oblúbil. Svojho ducha som vložil na neho, prinesie právo národom.* ²*Nebude kričať, ani nezvyší hlas, nedá počuť svoj hlas na ulici.* ³*Nalomenú trstinu nedolomí, hasnúci knôtik nedohasí, podľa pravdy bude súdiť.* ⁴*Neochabne a nepodlomí sa, kým nezaloží právo na zemi. Na jeho náuku čakajú ostrovy.* ⁵*Takto hovorí Boh, Hospodin, ktorý stvoril nebesá, rozvinul ich a rozprestrel zem s jej porastom, dáva na nej dych ľudu a vzduch tým, čo po nej chodia:* ⁶*Ja, Hospodin, som ťa povolal v spravodlivosti, uchopil som ťa za ruku, stvárnil som ťa a urobil som ťa zmluvou ľudu, svetlom pohanov,* ⁷*aby sa slepým otvorili oči, aby väzni boli vyvedení zo žalára a z väznice tí, čo sedia v temnote.*

Máme pred sebou tzv. prvú ebedskú pieseň. *Ebed YHWH* znamená "služobník / otrok Hospodina". Na základe Iz 41,8 sme mohli vidieť, že týmto služobníkom je Izrael alebo Jákob v zmysle židovského národa, ktorý aj do dnešných dní môže byť týmto spôsobom chápaný. No tu sa identifikácia Hospodinovho služobníka nekončí. Na základe mnohých novozmluvných textov sú tieto Izaiášove ebedské piesne pridružené na Mesiaša Ježiša. Ale ani Ježišom Kristom nie je identifikácia Hospodinovho služobníka vyčerpaná. "Služobník je každý človek, ktorý ako služobník žije, ktorý služobníkom je, ktorý slúži. Ten, kto má nad sebou Pána, kto nemôže jednať podľa svojej vôle a nerobí si, čo ho napadne, pretože je svojmu Pánovi povinný poslušnosťou a plne k dispozícii. Služobník slúži - pracuje, ale nie pre seba, ale pre svojho Pána."⁹

vv. 1-4: Toto je výrok samotného Hospodina. On je ten, ktorý podporuje svojho služobníka a určuje jeho misiu. Služobník je tu predstavený ako "posol nebeského súdu, aby upozornil národy na rozhodnutia, ktoré tam boli prijaté a ustanovil ich ako verdikt v krajine."¹⁰ Služobníkovu poslanie je teda konkrétne: "zjednáva a presadzuje právo (Božie), ako je v piesni zdôraznené trojnásobným zopakovaním (42,1.3-4). K právu dopomáha práve tým, ktorí žijú bez práva, ale ktorí Hospodinovo právo (súd) potrebujú: bezprávnym pohanom (42,1.4.6)."¹¹

WATTS tieto prvé štyri verše aplikuje na perzského kráľa Kýra, prostredníctvom ktorého Boh skutočne oslobodzuje svoj ľud, avšak tento kráľ spĺňa charakteristiku Hospodinovho služobníka v tejto piesni len čiastočne. Kýrus bol predovšetkým dobyvateľ, ale druhý verš zdôrazňuje tichosť Hospodinovho služobníka. Nejednáva právo mečom. "Neobracia na seba pozornosť, neupozorňuje na seba. [...] Lenže služobníková tichosť nie je mlčanie či rezignácia."¹² Slovesá v druhom verši majú konkrétny význam. "Nežaluje na nikoho a nedonáša. Nerieši nespravodlivosť sťažnosťou, nepresadzuje právo udaním - nie je udavač ani žalobník (Zj 12,10). Neprichádza ničť, ale pomáhať."¹³ Z dnešného pohľadu

⁹ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 164.

¹⁰ WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 34-66*. str. 248.

¹¹ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 163.

¹² tamtiež, str. 165.

¹³ tamtiež, str. 165.

môžeme skutočne vidieť, že "naplnením tohto proroctva bola Kristova tichosť a miernosť pri jeho prvom príchode (Mt 11,28-30; 1Pt 2,23)."¹⁴

O jeho miernosti a nežnosti hovorí aj tretí verš. Nalomená trstina aj tlejúci knôt sú metafory pre človeka, ktorý je tesne pred zlomením, prípadne tesne pred vyhasnutím. "Zatiaľ čo nalomená trstina vyjadruje prerušenie života v plnej sile, tlejúci knôt je obrazom dohasínania života, počiatku smrti."¹⁵ Opäť tu môžeme vidieť veľmi výraznú novozmluvnú odozvu v Ježišovi Kristovi (Mt 12,20). "Ježiš nalomených ešte napriamuje a tlejúci sa Ježišovým pôsobením rozhorieva. Služobník má súciť, ale Ježiš vracia ľudí do života, lieči. Ježišovo jednanie ta nie len napĺňa správu o Hospodinovom služobníkovi, ale ju ešte presahuje."¹⁶

Milosrdné a jemné jednanie Hospodinovho služobníka nepramení z jeho slabosti. Štvrtý verš naopak hovorí o jeho sile a nezlomnosti. "Dokáže čeliť a znášať to, čo ostatných láme a dusí. Je odolný a vytrvalý. Má silu niest' slabých. A práve tým, že to všetko vydrží, že je možné sa naň spoľahnúť a oprieť sa oňho, tým okolo seba šíri nádej."¹⁷

v. 5: Tento verš uvádza ďalší Hospodinov výrok a predstavuje nám, kto je Hospodin. Zároveň tu "Hospodin hovorí k Mesiášovi"¹⁸, k služobníkovi, pretože je v nasledujúcich veršoch (6 a 7) použitá 2. osoba jednotného čísla. Boh je v piatom verši predstavený ako Stvoriteľ. "O Bohu vypovedajú jeho skutky. Primeraná výpoveď o Bohu sa preto musí diať pomocou slovíes. Žiadna definícia ani meno ho nemôžu obsiahnuť, pretože Boha nemožno popísať či predstaviť, ako by bol predmetom. K tomu, kým je, v podstate nemáme čo dodať. Vieme o ňom len to, čo nám on o sebe dá poznať."¹⁹

Piaty verš zároveň o Hospodinovi hovorí, že "dáva dych ľudu". Slovo "dych" je hebrejsky *ruach* a tiež znamená "duch"²⁰. Môžeme teda povedať, že "Duch je dávaný obecné ľuďom na zemi (podobne Iz 44,3). Hospodin Duchu dáva (stále) a nestanovuje podmienky, za ktorých tak činí."²¹

vv. 6-7: Pod oslobodením väzňov môžeme vidieť skutočne naplnenie v Kýrovi, ktorý vydal dekréty o návrate zajatých z Jeruzalema (Ezd 1). "Izraelský ľud má byť prepustený z cisárskeho exilu a navrátený do svojej krajiny, znovu vybudovať chrám a mesto."²² Avšak tento obraz Hospodinovho služobníka kráľa Kýra ďaleko prekračuje. Dokonalé naplnenie vidíme u Ježiša (Lk 2,30.32). "Hospodinov služobník je svetlom. Nie sám pre seba alebo len pre Hospodina, ale pre ostatných ľudí. Nie pre Boží ľud, ale pre pohanov (Iz 42,1). Práve oni

¹⁴ MACARTHUR, John. Starý zákon: *komentár verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2015. ISBN 978-80-87587-17-1. str. 863.

¹⁵ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Iziášova volání: *Slova Iziášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 166.

¹⁶ tamtiež, str. 166.

¹⁷ tamtiež, str. 167.

¹⁸ MACARTHUR, John. Starý zákon: *komentár verš po verši*. str. 864.

¹⁹ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Iziášova volání: *Slova Iziášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 168.

²⁰ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 152.

²¹ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Iziášova volání: *Slova Iziášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 169.

²² WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Issaiah 34-66*. str. 248.

totiž žijú v temnote. Oni vďaka Hospodinovmu služobníkovi však majú nádej, že budú okolo seba vidieť."²³ Ježiš je práve ten, ktorý sa stal "svetlom sveta".

Vyvádzať z temnôt žalára, z temných kobiek väzenia znamená vracieť väzňov do života. To môže byť ako metafora pre vzkriesenie z mŕtvych, tak predpoveď návratu Božieho ľudu zo zajatia. [...] Hospodinov služobník dostáva od svojho Pána dvojakú úlohu: otvárať slepé oči a oslobodzovať uväznených. Oboje v podstate znamená, že vyvádza z temnoty. Premáha a ruší temnotu, ktorá je predobrazom smrti. [...] Služobník je úloha, ktorá nie je Ježišom vyčerpaná. Nielenže Ježiš Pavlovi prostredníctvom Izaiáša pomáha porozumieť jeho poslaniu [Sk 26,18], ale tiež Izaiášove slová vykladá: Otvárať slepé oči znamená obracať pohanov od tmy ku svetlu, teda viesť ich na cestu viery a vyslobodzovať ich tým zo satanovej moci (vyvádzať zo žalára).²⁴

Utorok: Hospodinov služobník - perzský "mesiáš"

(Iz 44,28 - 45,1-6 SEkP) ²⁸*Kýra volám môj pastier. On splní každé moje želanie. Povie Jeruzalemu: Budeš vybudovaný! A chrámu: Budú založené tvoje základy!* ¹*Takto hovorí Hospodin svojmu pomazanému, Kýrovi, ktorého som uchopil za pravicu, aby som pred ním pošliapal národy a uvoľnil opasky z bedier kráľov, aby som pred ním otvoril vráta a brány nezostali zatvorené.* ²*Ja pôjdem pred tebou a vyrovnám kopce, bronzové vráta rozlámem a železné závary dolámem.* ³*Vydám ti poklady ukryté v temnotách a cennosti zo skryš, aby si vedel, že ja som Hospodin, Boh Izraela, ktorý ťa volám po mene.* ⁴*Kvôli môjmu sluhovi Jákobovi a kvôli Izraelu, môjmu vyvolenému, som ťa pomenoval, a hoci si ma nepoznal, dal som ti čestné meno.* ⁵*Ja som Hospodin, iného niet. Okrem mňa niet Boha. Opásal som ťa, hoci si ma nepoznal,* ⁶*aby si od východu slnka i od jeho západu uvedomili, že okrem mňa niet iného. Ja som Hospodin, iného niet.*

v. 28: Prvá veta tohto verša v doslovnom preklade znie: "Ten volajúci ku Kýrovi: Pastier môj!" Táto veta odhaľuje Hospodinovo jednanie. Hospodin je ten, ktorý Kýra ustanovil za pastiera. "Kýros je v tejto roli predobrazom Hospodinovho služobníka, ktorý bude pastierom oviec Izraela pri ich konečnom opätovnom zhromaždení (Mi 5,4). Titul pastier sa týkal kráľov, predstaviteľov Božieho ľudu (2S 5,2; Jr 3,15). V Skutkoch 13,22 prirovnáva Pavol Dávidovu poslušnosť ku Kýrovej poslušnosti."²⁵ Takéto slová môžeme o toomto Médsko-Perzskom vládcovi čítať napriek tomu, že bol pohan. Hospodina nepoznal, no predsa bol Hospodinom vedený. BENEŠ tohto kráľa na základe Izaiášových textov charakterizuje nasledovne:

Kýros Hospodinove prania pozná. Takú aktivitu, akú prejavuje Kýros, my skôr očakávame od Hospodina (aby poznal a plnil naše prania). Nemenej prekvapujúca je aj skutočnosť, že Hospodin svoju dôveru prejavuje práve pohanskému kráľovi. Perzský kráľ Kýros je človek, ktorý je Hospodinovi blízko, Hospodin ho pozná, počíta s ním a dôveruje mu, napriek tomu, že Kýros vyznáva iné náboženstvo. Hospodin vie, že Kýrove slová majú váhu. To, čo povie, skutočne nastane. Akoby išlo o slová samotného Hospodina. Perzský kráľ Kýros je

²³ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova prorocství pro každodenní zamyšlení. str. 170

²⁴ tamtiež, str. 171-172.

²⁵ MACARTHUR, John. Starý zákon: komentář verš po verši. str. 869.

prekvapivo adresátom rovnakých zaslúbení, akých je nositeľom Ježiš Mesiáš. Súčasne je o Kýrovi povedané, že aj on je Mesiáš - pomazaný (Iz 45,1). To je mimoriadne vysoké ocenenie, ktorého sa od Hospodina dostáva pohanskému kráľovi.²⁶

Kýros je Hospodinom povolaný ku konkrétnej úlohe. Umožniť Izraelu návrat z Babylona naspäť do zaslúbenej zeme. Tento návrat je symbolizovaný vybudovaním Jeruzalema a založením chrámu.

vv. 1-3: Hospodin tu hovorí o tom, že On sám je zdrojom múdrosti pre Kýra a je to Hospodin, kto mu umožnil bezproblémový vstup do Babylona. Izaiáš označuje Kýra ako Hospodinovho pomazaného. Pomazaný (z hebrejčiny mesiáš) je náboženský, ale zároveň aj politický titul. "Dávid bol vybraný, aby si podmanil národy na území pridelenom Izraelu, a tým nastolil zvrchovanosť YHWH nad Kanaánom. Teraz je táto úloha pridelená Kýrovi. To musel byť pre Izrael šok, ale nič iné nemohlo tak dobre zhrnúť zámer YHWH."²⁷ Kýros sa tak stáva aj kráľom Izraela.

Brány, ktoré ostali otvorené, výstižne charakterizujú Kýrovo dobytie Babylona, ako ho popisuje historik HERODOTOS. "Vnútorne brány, ktoré viedli od rieky do mesta, bývali otvorené, rovnako ako dvere paláca. Grécky historik Herodotos zaznamenal, že mesto bolo tak otvorené, že Peržania cestou do paláca, ktorý sa nachádzal v centre mesta, zatýkali jeho obyvateľov."²⁸ Peržania Babylon dobyli bez boja. Babylonský kráľ Nabonidus netušiac, čo sa stalo, bol zajatý pri svojom návrate do Babylona, kde mal zatiaľ vládnuť Belšatsar.²⁹

vv. 4-6: Hospodin odhaľuje dôvod, prečo Kýra povolal a dal mu do rúk celú oblasť blízkeho a stredného východu. "Kvôli Jákobovi dal Boh povstať Kýrovi, povolal ho menom, aj keď Kýros k nemu osobný vzťah nemal. V určitú chvíľu Kýros iste poznal pravého Boha a jeho zvrchovanú vládu nad ľudskými záležitosťami, snáď skrze vplyv Daniela (porov. Ezd 1,1-4)."³⁰

Fráza "'od východu slnka i od západu' demonštruje územný rozsah svetového impéria, ktorý pripravuje pôdu pre nové YHWH aktivity. Na tejto scéne je povolaný Izrael, aby fungoval ako svedok a posol."³¹

²⁶ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Iziášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 187-188.

²⁷ WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 34-66*. str. 310.

²⁸ MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. str. 870.

²⁹ Vid' "Exkurz Kýros v historii" v: WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 34-66*. str. 305-307.

³⁰ MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. str. 870.

³¹ WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 34-66*. str. 311.

Streda: Hospodinov služobník - nádej do budúcnosti

(Iz 46,10-11 SEKP) ¹⁰*Od počiatku oznamujem budúcnosť, od pradávna to, čo sa ešte nestalo. Hovorím: Môj zámer trvá, všetko čo chcem, urobím.* ¹¹*Od východu volám dravého vtáka, z ďalekej krajiny muža, ktorý splní môj zámer. Čo som povedal, to iste vyplním, čo som naplánoval, to určite urobím.*

Tieto verše by sa mali čítať v rámci ich kontextu (46,1-13). Najmä verše 1-2 a 6-7 sú paródiou na pohanských bohov, ktorí sú len bezmocné modly, ktoré keď padnú, niekto iný ich musí zodvihnúť (v. 7), sú nakladané na zvieratá ako bremená (vv. 1-2). Sú to len ľuďmi vyrobené predmety (v. 6). V kontraste s nimi je tu vyvýšený Hospodin, ktorý je nemenný (v. 4), tzn. že sa človek naňho môže vždy spoľahnúť. Oproti modlám, noseným ľuďmi a zvieratami je Hospodin Bohom, ktorý nesie človeka (v. 4). Hospodin je jedinečný a neporovnateľný (v. 5). Na tento dramatický rozdiel medzi Hospodinom a bohmi iných národov majú pamätať (v. 8). Izrael má pamätať na svoje dejiny, do ktorých Boh vstupoval a v ktorých sa prejavoval (v. 9). Tu prichádza na rad náš text.

v. 10: Boh oproti bezmocným modlám oznamuje budúcnosť. Je tu použité hebrejské sloveso *nagad* v kauzatívnom stupni (*Hifil*), čo doslovne znamená "spôsobujem rozhlasovanie / oznamovanie / rozlúštenie"³². Kauzatívne jednanie je možné len Bohu. V Jeho moci nie je len budúcnosť oznámiť, ale spôsobiť, aby iní (napr. proroci) rozhlasovali budúcnosť a dokázali ju aj rozlúštiť. Avšak nejedná sa o akúkoľvek budúcnosť, Hospodina nikdy nesmieme deklasovať na úroveň horoskopu, alebo veštby, ktorá má utíšiť naše túžby po poznaní budúcnosti. Slovo "budúcnosť" heb. *acharít* znamená "budúci, najzazší, posledný, výsledok, zakončenie". Hospodin teda od úplného počiatku (doslova od hlavy) oznamuje koniec - ako to celé dopadne.

Druhá časť v. 10 hovorí, že budúcnosť dopadne v súlade s Hospodinovými zámermi. Žiadna nebeská bytosť, ani pozemská politická či náboženská mocnosť, nemôže prekaziť Hospodinove skutky, či zámery. Všetko má pevne vo svojich rukách. Modly sú v rukách ľudských, ale všetky národy zeme aj ich budúcnosť, ako aj celý vesmír sú v rukách Hospodinových.

v. 11: Preto aj "muž, ktorý splní môj zámer" je v Hospodinových rukách. "Tým mužom, ktorého Boh povolal, aby dobyl Babylon a po sedemdesiatich rokoch zajatia vrátil domov ostatok Izraela, bol Kýros."³³ Hospodin o Kýrovi vedel skôr než sa narodil. Hospodin bol ten, kto mu umožnil získať vládu nad vtedajším svetom. Preto aj my môžeme dnes plne dôverovať, že Boh má tento svet pevne vo svojich rukách. Nemusíme sa nechať znervózňovať rôznymi konšpiračnými teóriami, pretože žiadna ľudská konšpirácia nemôže zrušiť, ba ani vychýliť Božie zámery. O tom najsilnejšie svedčí proroctvo z Dan 2, ktorého ukončenie je dané ustanovením večného Božieho kráľovstva.

³² PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. str. 97-98.

³³ MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentár verš po verši*. str. 871.

Štvrtok: Hospodinov súcitný a trpiaci služobník

(Iz 49,1-9 SEKP) ¹*Počúvajte ma, ostrovy, dávajte pozor, národy zd'aleka. Hospodin ma povolal od materského lona, od života matky ma volal mojím menom.* ²*Urobil mi ústa ako ostrý meč, v tieni svojej ruky ma skryl. Urobil ma ostrým šípom a skryl ma do svojho tulca.* ³*Povedal mi: Si môj služobník, Izrael, tebou sa oslávim.* ⁴*Ja som však povedal: Darma som sa namáhal, márne a zbytočne som mrhal svojou silou. A predsa je moje právo u Hospodina a moja odmena u môjho Boha.* ⁵*Nato však hovorí Hospodin, ktorý si ma od materského lona stvárnil za služobníka, aby sa Jákob vrátil k nemu a Izrael pri ňom zhromaždil. Som oslávený v očiach Hospodina a môj Boh sa mi stal silou.* ⁶*Povedal: To je málo, že si mojím služobníkom, aby si povzniesol Jákobove kmene a priviedol späť zachránených Izraela. Ustanovujem ťa za svetlo národov, aby si bol mojou spásou až do končín zeme.* ⁷*Takto Hospodin, vykupiteľ Izraela, jeho Svätý hovorí opovrhnutému, národmi odvrhnutému otrokovi panovníkov: Králi to uvidia a vstanú, kniežatá sa sklonia kvôli Hospodinovi, ktorý je verný, kvôli svätému Izraela, ktorý ťa vyvolil.* ⁸*Takto hovorí Hospodin: V čase priazne ti odpoviem a v deň spásy ti pomôžem. Ochránim ťa a ustanovím ťa za zmluvu národa, aby si pozdvihol krajinu a vrátil spustošené dedičstvo.* ⁹*Aby si povedal väzňom: Vyjdite! A tým, čo sú v tme: Ukážte sa! Pozdĺž ciest sa budú pást' a na všetkých holiach budú mať pastvu.*

WATTS tento text rozdeľuje do dvoch celkov (vv. 1-4) a (vv. 5-12). Pričom v každom celku identifikuje Hospodinovho služobníka s niekým iným:

Iz 49,1-4 oslovuje zhromaždené národy spôsobom, ktorý je obvyklý pre kapitoly od 34 do tohto bodu. Hovoriaci je služobník Izrael, ktorý bol častým subjektom toho, čo sa udialo predtým. Iz 49,5-12 však nie je adresovaný národom. Nastavenie scény bolo zmenené. Rečník je služobníkom YHWH, ktorého úlohou bolo "priviesť Jákoba späť".³⁴

V druhej časti textu WATTS Hospodinovho služobníka teda identifikuje s kráľom Kýrom, ktorý mal úlohu navrátiť Boží ľud späť do Jeruzalema.

v. 1: Izaiáš sa s Hospodinovým služobníkom identifikuje (aj on je totiž súčasť Izraela). Slová prvého verša sú "Izaiášovou osobnou výpoveďou viery o tom, že Hospodin pozná svojho služobníka skôr, než sa narodí, ba Hospodin ho k narodeniu privádza - vyvoláva ho zo života materského."³⁵ Je to otázka Hospodinovho vyvolenia. "Vyvolenie v tele matky (49,1.5) je obrat, ktorým má byť povedané, že sa k Hospodinovmu rozhodnutiu ten, kto je vyvolený, nemohol a nemôže vyjadriť. Je mimo jeho vôľu a slobodné rozhodnutie či slobodná vôľa v ňom nemá význam. Toto zvrchované Božie rozhodnutie sa v kresťanskej dobe nazývalo predurčenie."³⁶

³⁴ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 34-66*. str. 351.

³⁵ BENEŠ, Jiří. *Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova prorockví pro každodenní zamyšlení*. str. 208.

³⁶ *tamtiež*, str. 208.

v. 2: Metaforu "ostrého meča" od Izaiáša preberá NZ, najmä apoštol Pavol a Zjavenie. BENEŠ k tejto téme zhrňuje:

Izaiášovo tvrdenie, že mečom sú jeho ústa, nie je bez súvislosti ani v protiklade s Pavlovým tvrdením [Ef 6,17], že meč je súčasne Božím slovom. Veď aj Izaiášove ústa sú Bohom učinená. [...] Výrok o meči Ducha je potrebné čítať na pozadí Izaiášových slov, aby sme si tam nepremietali svoje predporozumenie. To je, aby sme Pavlovým výrokom neospravedlňovali tzv. "veršíkovanie" (utľkanie náboženského protivníka či umné podopieranie svojich teórií a názorov vhodne zostavenými veršami z Biblie). [...] Na Hospodinovom služobníkovi je zaujímavé práve Hospodinovo jednanie. Tu je to ostrý meč, ktorým sa stali služobníckove ústa. Hospodin dal ústam svojho služobníka, teda asi jeho slovám, moc a razanciu ostrého meča. Tento obrat sa objavuje v Novom zákone štyrikrát, z toho trikrát v Zjavení (1,16; 2,16; 19,14-15), a vždy ako výrazný a neprehliadnuteľný znak Mesiáša.³⁷

vv. 3-4: Ako sme už spomínali vyššie, tretí verš stotožňuje služobníka s Izraelom, avšak prorok sa identifikuje so svojim národom a odhaľuje svoje vnútorné rozpoloženie ako Hospodinovho služobníka.

Od pocitov, že jeho námaha je nezmyselná, sa odvracia k Hospodinovi. Dáva tým najavo, že Hospodinovo rozhodnutie berie vážnejšie než svoje pocity zmaru. Vie, že svoju námahu nemôže hodnotiť sám. Vie, že hodnota jeho diela môže byť a bude spravodlivo posúdená až Hospodinom. [...] Hospodinov služobník zdieľa svoje vnútorné rozpoloženie. Jeho retrospekciu alebo sebareflexiu chýba náležité sebavedomie. Musí sa vyrovnávať s pocitom vlastného zlyhania. Hospodinov služobník je zvieraný svojou neužitočnosťou, slabosťou a bezútešnosťou. Nevyjadruje žiadny triumfalizmus, žiadny pocit úspechu, zaplavenosť šťastím, ale skôr bolesť, stroskotanie, malovernosť, beznádej a dezorientovanosť - to patrí k životu Hospodinovho služobníka. Trpkosť bezmocnosti mu nie je skrytá. [...] Ale zle by sme jeho piesni rozumeli, ak by sme ju vnímali ako sťažnosť na vlastnú neschopnosť. Pocit prehry totiž nie je jeho údelom, ale skôr výzvou. ... Ani slabosť a obmedzenosť pohľadu ho nezaslepí natolko, aby prestal dúfať v Hospodina. Ba naopak. Napriek svojím pocitom márnosti sa tým viac k Hospodinovi upína. Nerezignuje, ale pokračuje ďalej vo svojom poslaní a Hospodinov úsudok berie vážnejšie než svoj. Zápasí. Jeho istota nie je v jeho námahe, ale v Hospodinovom jednaní.³⁸

v. 5: V piatom verši sa znovu vraciame k otázke vyvolenia, alebo ako píše BENEŠ, predurčenia. Tu to však môžeme vidieť aj v historickej postave kráľa Kýra, ako Bohom povolaného mesiáša, ktorý má oslobodiť Jáкова z Babylona. "Izrael bol povolaný [ako prvý Hospodinov služobník] pripraviť sa odpovedať na vedúcu pozíciu Kýra [ako druhého Hospodinovho služobníka] pri sťahovaní z Babylona do Palestíny. Objavenie Kýra (48,16b), nariadenie evakuácie z Babylona (48,20) a oznámil to ako Hospodinov akt vykúpenia pre Izrael (48,20b)."³⁹

Téma predurčenia je vlastne inak formulované vyznanie viery o Hospodinovom vyvolení Božieho ľudu. To je o Hospodinových zámeroch a rozhodnutiach, ktoré sú našim zrakom

³⁷ tamtiež, str. 209-210.

³⁸ tamtiež, str. 212-213.

³⁹ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 34-66*. str. 354.

skryté. Keď Izaiáš povie, že zámer bol hotový ešte skôr, než sa služobník narodil, potom tým vyznáva, že to, čo je, je presne to, čo má byť, alebo čo Hospodin chcel a zamýšľal. Je to len Hospodin, kto všetko v živote svojho služobníka riadi - žiadna náhoda, osud, satan, chyba, nepredvídateľnosť ani slobodná vôľa človeka. Dozvedáme sa, že všetko má svoj (skrytý) význam, aj keď my udalostiam okolo seba nemusíme rozumieť.⁴⁰

vv. 6-9: Aj keď bol kráľ Kýros pohanským panovníkom, Hospodin ho povolal k určitej misii. Oslobodenie a návrat Jáкова do Palestíny nie je záležitosťou Kýrovho milosrdenstva, ale je tu konštatovaný stav do ktorého ho Hospodin povolal. Záchranocom a osloboditeľom je Hospodin, ktorý Kýra použil len ako svoj nástroj. Podobne ako predtým použil Asýriu a Babylon ako nástroj svojho súdu.

Použité zdroje a literatúra

BENEŠ, Jiří. Ozvěny Iziášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. Praha: Návrat domů, 2012. 431 s. ISBN 978-80-7255-280-1.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9.

MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2015. ISBN 978-80-87587-17-1.

PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 34-66*. vol. 25. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 720 s. ISBN 978-0-310-58852-8.

⁴⁰ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Iziášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 215.